

כשאלך מן העולם – אז יתעוררו כולם?

שני משלים

נוסח עברי חדש: חגית בנזימן

אליעזר שטיינברג (1880-1932), סופר ומשורר בן בסראביה, הוא ממשיל משלים ייחודי ומקורי. ביכולתו להאניש עצמים ולהנחיל לקורא מוסר השכל שאינו סטראוטיפי. שלא כמו אזופוס, לה פונטן וקרילוב, שביססו במידה רבה את משליהם על האנשת חיות ועל תיוגן המקובע בתודעה האנושית (השועל ערמומי, האריה חזק, היונה פתיה, החמור עקשן וטיפש...), שטיינברג מרבה לעשות שימוש בחפצים, בצורתם, בתכונות הייצור שלהם ובאופן שבו מפעיל אותם האדם. וכך הופכים אצלו החוט והמחט, הקולב והמעיל לדמויות חיות המנהלות ביניהן דו־שיח שמוביל ללקח. לקח זה הוא לא פעם כללי, פתוח, ומותיר לקורא להרהר בו ולהסיק ממנו את מסקנותיו. כמו בתרגומי למשלי קרילוב (קרילוב, "כל המשלים", הוצאת כרמל, 2015) כך גם בנוסח העברי החדש שכתבתי למשלי שטיינברג, עמד מול עיניי תרגומו המשובח של חנניה רייכמן מלפני 63 שנה. גם במקרה זה ניגשתי לחריזת המשלים מחדש מתוך כבוד רב לתרגומו של רייכמן אך גם מתוך הכרה שמשליו של שטיינברג ראויים להרקה לעברית בת־זמננו למען הקוראים של היום. שני המשלים המובאים כאן לקוחים מספר שיראה אור בשנה הקרובה בהוצאת כרמל.

ח"ב

החור במכנסיים

מְדַבֵּר בְּאֵישׁ עֶסוּק
שֶׁצָּא יוֹם יוֹם לְשׁוּק.
קָצַת קָנָה וְקָצַת מָכַר.
בְּקִצּוֹר – עֶסְקִי מְסֻחָר.
אֶךְ בְּיוֹם אֶחָד שֶׁל סֶתוּ
הִשְׁתַּבְּשׁוּ תִּכְנִיּוֹתָיו.

הוא גֵּלָה כִּי יֵשׁ לוֹ חוֹר
בְּמִכְנָסִים – מְאַחֵר.

כָּל מָה שֶׁתִּכְנַן שֶׁבֶשׁ
לֹא בְרוּר לוֹ מָה יִלְבֵּשׁ.
”אוֹי – אָמַר הוּא – אֵיזָה בְּלֵאִי!
מִכְנָסִי כָּבֵר טְלֵאִי עַל טְלֵאִי.
אֲחַפֵּשׁ לִי אַחֲרַיִם
בַּחֲנוּת אֶפְנֵת גְּבָרִים.”

אַחֲרֵי קִצָּת בְּרוּרִים
עַל אֶפְנֹת וּמְחִירִים
רָכַשׁ לוֹ בְּמִכִּירַת חֶסוּל
מִכְנָסִים לְלֹא פְּסוּל.

עֲשׂוּיִים מִבַּד עֲדִין –
בֵּין כְּתָנָה לְגַבְרֵדִין –
יְרָקִים, מְעֵט זְרוּקִים,
בְּלֵי שׁוּם קֶשִׁי מִתְנַקִּים.
רַק דָּבָר אַחַד צָרָם –
מִכְרָחִים קִצָּת לְקִצָּרָם.

טוֹב – חָשֵׁב – צְרִיף תִּקְוֹן
אֲבָל אֵין פֹּה שׁוּם סְכוּן.
מִן הַסֵּתֶם צְרִיף לְקַחַת
מִסְפָּרִים, חוּט וּמַחֲט.
קִצָּת לְגֹזֵר – לְפִי הַצָּרָה –
וּלְקִצָּר קִצָּת אֶת הָאָרֶץ.
וְאֲשֶׁתּוֹ הִיא אִשֶׁת חֵיל
מִתְקַנֶּת יוֹם וָלַיִל.
אֵין סֶפֶק שֶׁהִיא תִּדְעַ
לְשַׁפֵּר אֶת הַמְּדָה.

אָף אֲשֶׁתּוֹ לֹא מִתְפַּנֶּה.
הִיא בַּדֶּרֶךְ לְשִׁכְנָה.

אֵין לָהּ פְּנָאֵי לְתַקוּנִים
כָּל רֵאשָׁה בְּמַתְכוּנִים.
זֶה לֹא זְמַן לְחוּט וּמְחַט
כִּי מִחֵר הִיא מְאַרְחַת.

נו – אִם כֵּן – אִם לֹא אֶשְׁתּוּ
הוּא יִפְנֶה לְחוּתְנָתוּ.
הִיא שְׁקוּעָה לָהּ בְּכַרְסָה.
שׁוּם דְּבַר אֵינָה עוֹשָׂה.
בְּשִׁבְלָהּ זֹ לֹא טָרְחָה –
תַּעְזוֹר לוֹ בְּשִׁמְחָה.
אֲבָל הִיא רַק מְבַטִּיחָה:
”אֲחֵרֵי הַמְּנוּחָה”.

וּבָתוּ – לְבָה רָחַב,
נַעֲנִית לְכָל צְרָכָיו.
גַּם אוֹתָהּ בִּקֵּשׁ לְשׂוּא.
הִיא עוֹנָה לוֹ: ”לֹא עֲכָשׁוּ”.
כַּמוּבָן, הִיא תַּעְזוֹר.
גַּם תִּתְפַּר וְגַם תִּגְזוֹר
אֶף עֲכָשׁוּ הִיא מְמַהֶרֶת
כִּי קָבְעָה לְצִאת לְסָרֵט.

מָה יִהְיֶה? מָה יַעֲשֶׂה?
מְכַנְסִיו עַל הַפֶּסֶא.
אֶף אֶחָד אֵינּוּ עוֹצֵר
לְעֵזוֹר לוֹ לְקַצֵּר.
כָּל אֶחָד רַק מְתַנַּעֵר –
מְכַנְסִים? מָה בּוֹעֵר?

אִם יֵצֵא כֵּן לְשׁוֹקִים
הוּא יִזְכֶּה לְצַחְקוֹקִים.
מְכַנְסִיו – אֵיזוֹ חֶרְפָּה –
יִשְׁתַּרְכוּ עַל הָרִצְפָּה.

כָּל אֶחָד אֶזוּ יִנְכַח
עַד כְּמָה הוּא מְגַחֵךְ.

הוּא הַחֲלִיט בְּלִית בְּרָרָה
כִּי יִקַּח לוֹ כְּלֵי תַפְיָרָה.
יִטְפֹּל הוּא בְּבַגְדָיו.
בְּעֶצְמוֹ – בְּמוֹ יָדָיו.

קֶצֶת תַּפֵּר וְקֶצֶת גִּזֵּר
(זֶה הִיָּה לוֹ דֵי מוֹזֵר)
וּבִסוּף יֵצֵא הָאָרֶךְ
בְּדִיוֹק לְפִי הַצָּרֶךְ.
מְרָצָה מִמְעֵשִׂיו
הוּא נִפְרָד מִמְכַנְסָיו.
בְּשִׁלּוּהַ רַבָּה נִרְדָּם.
הוּא חַיֵּב לְקוּם מְקַדָּם.

וּבִינְתִים הָאֵשָׁה
שֶׁהִקְדִּישָׁה, בְּלֵי בּוֹשָׁה,
שְׁעֵתִים מְזֻמָּנָה
לְשִׁיחָה עִם הַשְּׂכָנָה,
כְּבָר חוֹזֶרֶת לְבֵיתָה
(בְּעֵלָה כְּבָר בְּמִטָּה).
שׁוּם מְלָה אֵינָה אוֹמֶרֶת
אֶךְ בְּעֵצֶם מֵתִמְרָמֶרֶת:
כָּל הַיּוֹם הוּא מְכִיף
לְמָה הוּא כָּךְ עֵיף?
הִיא עֲצֻמָּה מִמָּשׁ לֹא קָל לָהּ.
אֵיךְ נִרְדָּם וְלֹא חִפָּה לָהּ?

וּבְכָל זֹאת הִיא לּוֹקַחַת
מִסְפָּרִים, חוּט וּמַחֲט.
מְתַקֶּנֶת אֶת הָאָרֶךְ
(לֹא מִמָּשׁ עַל־פִּי הַצָּרֶךְ).
בְּעֵלָה מִמָּשׁ יִפְתַּע

כְּשִׁיקוּם מִן הַמָּטָה.
הִיא לְגַמְרֵי מְרָצָה
שֶׁהֲצִלִּיחָה בַּמְבָצֵעַ
וְשׁוֹכֶבֶת לָהּ לִישָׁן –
יֵשׁ לָקוּם עִם אֹרֶךְ רְאוּשׁוֹן.

גַּם הַבַּת סוּף סוּף חוֹזֶרֶת.
נִהְנָתָה מְאֹד בְּסֵרֵט.
וְגַם הִיא עֲכָשׁוּ גּוֹזֶרֶת –
כִּן לְאַבָּא הִיא עוֹזֶרֶת.

שׁוֹב, אִם כֵּן, נִגְזֵר הָאָרֶץ;
לֹא מִמֶּשׁ לְפִי הַצֶּרֶף.

וּלְבִסוּף גַּם הַחֹתֶנֶת
שֶׁתְּמִיד הִיא מִתְלוֹנֶנֶת
שְׂרָאשָׁה כְּבָר הַתְרוֹקֵן
מִתְעוֹרֶרֶת לְתִקּוֹן.
לֹא סְנִילִית, לֹא שׁוֹכֶחֶת –
הִיא לֹקַחֶת חוּט וּמַחֵט.
תַּעֲשֵׂה תִקּוֹן קָטָן
בְּבִגְדוֹ שֶׁל הַחֶתֶן.
הִיא גּוֹזֶרֶת אֶת הָאָרֶץ
(אֵף כִּי אֵין בְּכֶן כְּבָר צֶרֶף).
הַחֶתֶן יִהְיֶה מְפֹתֵעַ
כְּשִׁיקוּם מִן הַמָּטָה.
הִיא לְגַמְרֵי מְרָצָה
כִּי עֲשֵׂתָה מָה שֶׁרָצָה.

וּבְבִקָּר – כְּשֶׁהוּא קָם –
מְכַנְסִיו לֹא רַב עֲרָפָם.
הֵן גְּזָרוּ לוֹ
וְעֲזָרוּ לוֹ
וְהִכּוּ שׁוֹב מְשֻׁבָּשׁ.
לֹא בְרוּר מָה הוּא יְלִבָּשׁ.

את הכל עכשו צריה
מחדש להאריה.
בגלל רע הגזירה
אין כבר דרך חזרה.
מכנסיו כבר בארון –
מי ימצא לכה פתרון?

הראי והמלאך

בראי שעל הקיר
משתקף תינוק יקיר.
מישהו אותו כסה,
הניחו בעריסה.
הוא מציץ מתוך הפוף.
אור על חיוכו שפוף.

ומלאך ברך וזן
אל עריסתו רוכן.
מלוה בחוט רקום
את בואו אל היקום.

כשאותו תינוק עדין
לא פקח אפלו עין
המלאך עליו שמר
על צמרת עץ תמר.
בגן עדן על ענף
המלאך פרש כנף
והגיש לשפתותיו
מהפרי אשר קטף
וכשדבש מפיו נטף
הוא נטל מטפותיו.

כָּךְ יֵצֵר הוּא אֶת חוּטְיוֹ
לְשׁוֹזֵרֵת סִפּוּר חַיִּיו.

הֲרֵאֵי שֶׁעַל הַקִּיר
הַתְּבוּנָן בְּכֵן יִקִּיר
וּפְנֵה אֶל הַמְּלֶאךָ
וְאָמַר בְּעֶרְךָ כֵּךְ:

"הַבְּרָכָה שְׁלוּחָה לָּךְ,
וְיֻדְאֵי שְׁאִין כְּמוֹתֶךָ
אָךְ אֲנִי, אִם תְּתַבּוּנָן,
גַּם אֲמֵן כְּמוֹנֵי אֵין.
הַסֵּתְכֵל נָא אִם אֶפְשָׁר
עַד כְּמָה אֲנִי מְכַשֵּׁר
הֵן עֲשִׂיתִי פֶה גֵרְסָה
שֶׁל תִּינוּק בְּעֶרִיסָה.
הַתְּבוּנָן דְּקָה בְּשִׁקֵּט –
הַתְּמוּנָה כֹּה מְדִיקָת.
הַתּוֹכֵל בְּכֹל לְזֹכֵר
מָה תְּמוּנָה וּמָה מְקוּר?"

הֲרֵאֵי אִזְ נֶאֱנַח:
"לְמָה זֶה כְּבוֹדֵי מְזֻנָּח?
אֶת כְּשָׁרוֹן אֲמֻנּוֹתֵי
יִשְׁבַּחוּ רַק עִם מוֹתֵי?
כְּשֵׁאֵלֶךְ מִן הָעוֹלָם
אִז יִתְעוֹדְרוּ כְּלָם?
יִסְפְּדוּ. יֹאמְרוּ תִפְלָה –
אִיזָה מִיֵּן אֲמֵן מִפְּלֵא!?"

וְעוֹנָה לוֹ הַמְּלֶאךָ:
"לְמָה זֶה תִּכְעַס כָּל כֵּךְ?
הֵן כְּבוֹדֶךָ מְאֹד מְזֻנָּח
כִּי אֶתָּה יוֹשֵׁב וְנָח.
סִלַּח לִי אִם אוֹתֶךָ אֲשַׁתִּיק

אך יצרת תעתיק.
תמונתך אינה גמורה –
זו בעצם תפאורה.
אם אכן אתה אמן
אז עתה הגיע זמן
לציר ולהראות
מה חולם אותו פעוט."